

O‘ZBEK MAKTABLARIDA RUS TILINI O‘RGATISH METODLARI

Sanaqulova Marg‘uba Xamza qizi, Sa‘dullayeva Guliston Xalil qizi

Navoiy viloyati Xatirchi tumani 9-o‘rta ta‘lim maktabi o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘zbek maktablarida rus tilini o‘rgatishda ta‘lim sifatini oshirish uchun turli metodlardan foydalangan holda o‘qitish metodikasining ahamiyati, o‘qitish metodikasining asosiy usullari to‘g‘risida ma‘lumotlar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: o‘qitish usuli, metod, ta‘lim, xotira, tasavvur, bilim, ko‘nikma, dunyoqarash va axloqiy-estetik g‘oyalar.

Rus tilining o‘quv predmeti sifatida ahamiyati uzoq vaqtdan beri e‘tirof etilgan, chunki til odamlar o‘rtasidagi aloqa, aloqa vositasi - ma‘lum bir jamoa (odamlar) a‘zolari bo‘lib, ularsiz insonning ishlab chiqarish va ijtimoiy faoliyatini tasavvur qilib bo‘lmaydi. Rus tilining akademik fan sifatidagi ahamiyati ham shundan iboratki, unda bilim va malaka o‘quvchilarga maktabda o‘qitiladigan barcha fanlar bo‘yicha bilimlarni muvaffaqiyatli egallash imkonini beradi.

Metod (yun. "metodos" — bilish yoki tadqiqot yo‘li, nazariya, ta‘limot) — yo‘qelikni amaliy va nazariy egallash, o‘zlashtirish, o‘rganish, bilish uchun yo‘lyo‘riklar, usullar majmuasi, falsafiy bilimlarni yaratish va asoslash usuli.

O‘qitish usuli o‘qituvchi va o‘quvchilarning tartibli o‘zaro bog‘langan faoliyati usulini, o‘quv jarayonida ta‘lim, tarbiya va rivojlanish muammolarini hal qilishga qaratilgan faoliyat deb ataladi. Ular ta‘lim jarayonining eng muhim tarkibiy qismlaridan biridir. Tegishli faoliyat usullarisiz o‘qitishning maqsad va vazifalarini amalga oshirish, o‘quvchilar tomonidan o‘quv materialining ma‘lum mazmunini o‘zlashtirishiga erishish mumkin emas. O‘qituvchi ma‘lum bir ish uchun o‘zi tanlagan texnika yoki usulni tahlil qilishi va baholay olishi kerak. Rus tilidagi mashg‘ulotlar o‘quvchilarga tilning grammatik tuzilishi, lug‘aviy tarkibi va hokazolar

haqida ma'lum miqdordagi zarur bilimlarni beribgina qolmay, to'g'ri yozish ko'nikmalarini, nutqiy ko'nikmalarni shakllantiradi, balki muhim ta'lim vazifalarini ham hal qiladi.

Zamonaviy ta'limning markazida o'qituvchining faoliyati turadi. Haqiqatni bilish vositasi sifatida rus tili nafaqat lingvistik bilimlarni, balki bolaning intellektual rivojlanishini ham ta'minlaydi, konseptual-kategorik apparatni shakllantiradi, mavhum fikrlash, xotira va tasavvurni rivojlantiradi. So'nggi yillarda, afsuski, o'quvchilar rus tili darslarida qiziqishning keskin pasayishi, bolalarning til ko'nikmalarini kengaytirish, savodxonlik va nutq madaniyatini oshirishga bo'lgan istagi yo'q. Hozirgi kunda barcha o'qituvchilarni qiziqtiradigan eng muhim muammo — rus tili darsining o'quvchilarning asosiy ta'lim va tarbiya shakli sifatida samaradorligini oshirishdir. Xuddi shu shaklda o'tkazilgan darslar o'quvchini charchatadi. O'quvchi va o'qituvchi uchun darslarning monoton ekanligi o'quv faoliyatining samaradorligini pasaytiradi. Ta'lim berishga majbur qilmang, balki qiziqish uyg'oting, o'quvchida doimiy bilim olish istagini paydo qilish o'qituvchining vazifasidir. Yosh o'quvchi o'ziga xos yosh xususiyatlariga ega: beqaror e'tibor, vizual-majoziy fikrlashning ustunligi, vosita faolligini oshirish, o'yin faoliyatiga bo'lgan intilish, bilimlarning xilma-xilligi. Bularning barchasi o'qituvchining ishini murakkablashtiradi. Dars davomida bolalarning e'tiborini saqlab qolish uchun faol va qiziqarli fikrlash faoliyatini tashkil etish zarur.

O'qituvchilarga darslarni tayyorlash va o'tkazishga ijodiy yondashish bolalarga nisbatan ko'p narsani ijobiy o'zgartirishi mumkin. O'quvchilarni faollashtirish, qiziqishni rivojlantirish, ularni bilimga ega bo'lishga undash uchun o'qituvchi ishni va darslarning boshqa shakllarini — ularning qiziqarli navlarini amaliyotga joriy etishi va natijada mualliflik-noan'anaviy darslarni yaratishi kerak. Dars-o'quvchilar o'rganilayotgan materiallarni (bilim, ko'nikma, dunyoqarash va axloqiy-estetik g'oyalar) o'zlashtirish maqsadida ta'limni tashkil etish shakli So'nggi paytlarda ushbu ta'lim shakllari bilan bir qatorda an'anaviy bo'lmagan yoki nostandart ham keng qo'llanilmoqda. Bular: tanlovlar, sayohatlar, integratsiyalashgan darslar, ertaklar, mavzuli o'yin darslari, teatr tomoshalari, "Quvnoqlar va zukkolar"

tanlovlari, ekskursiyalar orqali o‘quvchilar dasturiy materiallarni tezroq va yaxshiroq o‘rganadilar. Nostandart dars — noan’anaviy (aniqlanmagan) tuzilishga ega bo‘lgan, birinchi navbatda, o‘quvchilarning qiziqishi, ularning ijodiy salohiyatini rivojlantirishga, ularning optimal rivojlanishi va tarbiyasiga hissa qo‘shadigan ta‘lim darsi. Darslarning noan’anaviy shakllari darsda yangi materiallarni o‘rganishning turli usullarini qo‘llash orqali o‘quvchilarni uy vazifalari bilan ortiqcha yuklashni bartaraf etishda cheksiz imkoniyatlarni o‘z ichiga oladi. Noan’anaviy darslar ga misol sifatida quyidagilarni keltiramiz: Dars turlari, dars shakllari : —yangi bilimlarni shakllantirish saboqlari, —ko‘nikma va malakalarni o‘rgatish saboqlari, —bilimlarni takrorlash va umumlashtirish darslari, —ko‘nikmalarni mustahkamlash bilimlarni tekshirish va hisobga olish saboqlari-ekspeditsiya darslari (sayohat), amaliy ishlar rol o‘ynash o‘yinlari: KVN. “Nima? Qayerda? Qachon?”, “Mo‘jizalar maydoni”, “baxtli tasodif” integratsiyalangan teatrlashtirilgan darslar —darslar-musobaqalar: test sinovlari, tanlovlar Bolalar dars-muloqot, dars-konsert, dars-sahna, dars-ekskursiya, dars-sayohat, dars-o‘yin kabi darslarni juda yaxshi ko‘radilar.

Xulosa qilib aytganda. O‘zbek maktablarida rus tilini o‘rgatishda bugungi kunda turli metodlardan foydalanilmoqda. Xususan yuqorida keltirilgan bir necha metodlar o‘quvchilarni rus tilini o‘rganishda ijobiy natija beradi. Dars davomida o‘qituvchi o‘quvchilarga rus tilining mazmun mohiyatini ochib bera oladi

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Granik G. G., Bondarenko S. M., Kontsevaya L. A. Rus tili bo‘yicha seminar. — M., 1988.
2. Gubanova O. V. Levkina I. S. Sinfda o‘yin texnikasidan foydalanish // Boshlang‘ich maktab, 1997. — № 6.
3. Джуманиёзова, Д. К. Rus tili darslarida o‘qitishning nostandart shakllari va usullari / Д. К. Джуманиёзова. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2022. — № 22 (417). — С. 673-675. — URL: <https://moluch.ru/archive/417/92461/> (дата обращения: 20.08.2022).

4. Dilorom, I. (2021). Semantic-structural peculiarities of shakespearean neologisms. *Social Sciences, Humanities and Education Journal (SHE Journal)*, 2(2), 78-82.
5. Ismoilova, D. (2021). SHAKESPEAREAN NEOLOGISMS AND THEIR PECULIARITIES. *Журнал иностранных языков и лингвистики*, 2(2).
6. Nurmatova, M. M., & Ismoilova, D. R. (2021). BUILDING THE STRATEGIC COMPETENCE IN THE HETEROGENEOUS COMMUNICATION. *ВЕСТНИК МАГИСТРАТУРЫ*, 65.
7. Dilorom, I. (2021). Communication Breakdown in the Heterogeneous Communication. *International Journal of Discoveries and Innovations in Applied Sciences*, 1(6), 136-140.
8. Ismoilova, D., & Hudoyorov, D. THE IMPORTANCE OF TEACHING ENGLISH AS A FOREIGN. *О 'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O 'RTA MAXSUS*, 347.
9. Ismoilova, D. (2021). Pragmatic failure in the heterogeneous communication. *Журнал иностранных языков и лингвистики*, 4(9).

